

Отговорите на задачите от 1. до 33. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой от редовете е допуснатата правописна грешка?

- А) хлебопекар, блясък, поверие
- Б) укривам, неубозрим, неудобен
- В) пороища, краища, пепелища
- Г) пръскачка, гръмоотвод, връзвам

2. В кой от редовете е допуснатата правописна грешка?

- А) мириз, автограф, компот
- Б) препятствие, възприемам, разход
- В) безсмислен, випускник, волейболистка
- Г) сглобяем, отбрана, здрач

3. В кое от изреченията НЕ е допуснатата правописна грешка?

- А) Информационните технологии се развиват с прекалено бързи темпове.
- Б) През идната година ще се проведе международна олимпиада по шахмат.
- В) Преговорите със щаба отнеха твърде много време на протестиращите.
- Г) Мускетарът скочи на коня си и след броени минути се загуби в далечината.

4. В кое от изреченията е допуснатата правописна грешка?

- А) Наситените мазнини трябва да се ограничават заради лошия холестерол, създаващ проблеми на сърдечно болните.
- Б) На пресконференцията обявихме новите проекти, свързани с поддържане на екологичното равновесие.
- В) Почти навсякъде може да вземете под наем екипировка за ски състезанието, което ще се проведе през следващата седмица.
- Г) Това рядко цвете цъфти в Родопите през април и май с нежни бледорозови до тъмнолилави фуниевидни цветчета.

5. В кое от изреченията е допуснатата правописна грешка?

- А) Служителите получиха поздравления по случай деня на народните будители.
- Б) Високите температури и непосилните жеги не подминаха Южна България.
- В) Всички деца с нетърпение очакваха подаръците си от Дядо Коледа.
- Г) Най-голямата равнина на територията на страната е Дунавската равнина.

6. В коя от подчертаните думи е допуснатата граматична грешка?

Бюрата по труда набират 3500 строителни работника (А) за временна заетост. Обявени са и места за 50 лекари (Б), 300 компютърни специалисти (В) и 15 инженери (Г) за различни страни.

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Интересът на изследователите е предизвикан от материалната и духовната култура на българите, преселили се да живеят там.
- Б) Животът в добре защитения и уединен свят, в който израства, дава на бъдещия писател сигурност, но и го подтиква към самовглъбеност.
- В) Писателката споделя, че по време на най-щастливото пътуване в своя живот за пръв път вижда българските планини не от въздуха, а от прозореца на влака.
- Г) Световната футболна централа е изпратила писмо за разследвания мач до Български футболен съюз.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Пътуващите трябва да внимават, тъй като има опасност от падащи камъни в Кресненското и в Искърското дефиле.
- Б) Наслаждаваме се на уникалната панорама и се опитваме да запазим миговете красота с помощта на фотоапаратите.
- В) Близо до селото имало буйна река, която след едно земетресение станала подземна, образувайки множество пещери.
- Г) Пред най-близките поетът споделя, че предпочита и се вдъхновява от класическата музика и от красивите природни гледки.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Мъже, жени и деца помагаха при потушаването на пожара.
- Б) Ядосан и обиден, той грубо затвори вратата след себе си.
- В) Очите ѝ, засмени и светли го гледаха с нескрит интерес.
- Г) Днес, за съжаление, няма да гледам премиерната постановка.

10. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) След минути площадът вече беше пуст, участници и гости си бяха тръгнали, а във въздуха витаеше само споменът за някогашните истински нестинарски игри.
- Б) Храненето е сложен и изключително важен за нашето здраве процес тъй, като от храната организъмът си извлича всички полезни съставки, от които се нуждае.
- В) Всеизвестно е, че няма човек, който, поне веднъж да не се е страхувал, така че не се опитвай да скриеш страховете си, а просто ги преодолей!
- Г) За да печелят от търговията с дървесина браконьерите секат многовековни дървета, а понякога дори прибягват и до умишлени палежи на големи горски масиви.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) През целия сезон младият художник беше работил върху стенографията на няколко театрални постановки.
- Б) Хотелът предлага много допълнителни услуги на своите гости, като например безплатно ползване на фитнес залата.
- В) Хората имат навика понякога да предават по-голямо значение на детайлите, отколкото на съществените неща.
- Г) От тези текстове научаваме, че през девети век българите са прекръстени и е създадена славянската азбука.

12. В кой ред фразеологичните словосъчетания са синоними?

- А) мед ми капе от устата – мед ми капе на сърцето
- Б) пет пари не струва – купува си белята
- В) играя с открити карти – играя си с пари
- Г) тъка си платното – плета си кошницата

13. От кой разказ е посоченият откъс?

В тия няколко бедни хижи вестник не идеше, защото никой не четеше; даскал нямаше, защото нямаше школо; поп нямаше, защото нямаше черква; стражар не стоеше, защото нямаше община, а зимата със снеговете си и каловете си спираше съвсем през седем месеца и така мъчното им съобщение със света... Даже слабо се чу и сръбската война, в която бе загинал едничкият от това село войник.

- А) „Мечтатели“
- Б) „Песента на колелетата“
- В) „Дядо Йоцо гледа“
- Г) „Задушница“

14. В кой ред всички стихотворения са написани от Никола Вапцаров?

- А) „Прощално“, „Борба“, „Борбата е безмилостно жестока...“
- Б) „Кино“, „История“, „Песен за човека“
- В) „Песента на човека“, „Завод“, „Сън“
- Г) „Вяра“, „Да бъде ден!“, „Писмо“

15. Лазо и Благолажът са герои от творба на:

- А) Йордан Йовков
- Б) Елин Пелин
- В) Димитър Талев
- Г) Иван Вазов

16. Коя от посочените творби е поема?

- А) „Градушка“
- Б) „Заточеници“
- В) „Борба“
- Г) „Маска“

17. Кой от изброените разкази на Йордан Йовков представя добротворството като смисъл на човешкия живот?

- А) „Албена“
- Б) „Шибил“
- В) „През чумавото“
- Г) „Серафим“

18. В творчеството на кого от посочените автори преобладава мотивът за самотата на бездомния човек?

- А) Никола Вапцаров
- Б) Димчо Дебелянов
- В) Гео Милев
- Г) Иван Вазов

19. Трагичната напрегнатост и чувството за несигурност в света на вещите са характерни за творчеството на:

- А) Христо Ботев
- Б) Елин Пелин
- В) Йордан Йовков
- Г) Атанас Далчев

20. В коя от посочените творби се откриват елементи на символизма?

- А) „При Рилския манастир“ на Иван Вазов
- Б) „Цветарка“ на Христо Смирненски
- В) „Кино“ на Никола Вапцаров
- Г) „Стихии“ на Елисавета Багряна

21. Кулминация в разказа „Ветрената мелница“ е:

- А) решението за строежа на ветрената мелница.
- Б) надиграването между Лазар и Христина.
- В) картината на пораженията на лятната суша.
- Г) решението на Христина да пристане на Лазар.

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Аз познах своите братя във робский керван
угнетени от Златний телец*

- А) метафора
- Б) епитет
- В) сравнение
- Г) символ

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

От икономическа гледна точка парите служат като общоприето средство за разплащане между хората в дадено общество или държава. Те се дават и приемат, като с това се цели осъществяване на определен вид плащане за получаване на конкретна стока, за извършена услуга, за разплащане по дълг в дадена страна или в даден общественно-икономически контекст. Появата на парите не зависи от наличието на държавна власт, то е естествено пазарно явление. Въпреки това държавата често налага монопол върху паричните средства и използването на алтернативни (фалшиви, такива, които не са официални за съответната държавна власт) пари се преследва от закона.

Паричното предлагане в дадена страна включва банкнотите и монетите на съответната парична единица, както и депозитите на поискване, които често представляват по-голямата част от общото парично предлагане. Тези **депозити** представляват влогове в банките, т.е. парични средства на фирми и граждани по текущи сметки в дадена банка, които могат да се теглят в брой или да се превеждат по другите сметки без специално предварително известие.

Банкнотите са книжни парични знаци, имащи определена стойност. Известно е, че за пръв път те са използвани в Китай през VII век, а в Европа – през XVII век. Употребата на установени парични стойности и печатани банкноти става популярна едва през XVIII век. Повечето банкноти са се изработвали от специален вид хартия, а понякога и от лен, от памук или от други текстилни тъкани.

Монетата е паричен знак, изработен от метал. Тя най-често е плоска и притежава кръгла форма. Върху едната ѝ страна (лицевата, наречена *аверс*) се поставя символът на суверена (владетеля), държавата или държавната институция, имащи право да сечат монети, а върху другата (задната, наречена *реверс*) обикновено се отбелязва каква стойност притежава монетата. Монетите се използват като разплащателно средство по-дълго във времето, отколкото банкнотите. Причина за това е тяхната голяма устойчивост на външни неблагоприятни влияния.

ТЕКСТ 2

Чл. 1. С тази наредба се регламентира контролът върху качеството на банкнотите и монетите в наличното парично обращение и се определят условията и редът за:

1. възпроизвеждане на български банкноти и монети;
2. замяна на повредени български банкноти и монети;
3. задържане, проверка и експертна оценка на банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени;
4. използване на машини за сортиране на банкноти или монети за последваща употреба, наричани по-нататък „машини за сортиране“, и машини за самообслужване с банкноти и монети, наричани по-нататък „машини за самообслужване“.

(...)

Чл. 3. Възпроизвеждане на българска банкнота или монета се извършва след писмено съгласие от БНБ.

Чл. 4. (1) БНБ заменя повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство или са извадени от обращение с неизтекъл срок на обмяна.

(2) Банкните заменят повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство.

(3) Заменените по ал. 2 повредени български банкноти и монети се предявяват пред БНБ.

23. От коя сфера на общуване е текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от битовата сфера
- В) от научната сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Каква функция изпълнява текст 1?

- А) манипулира общественото мнение
- Б) посочва факти от областта на финансите
- В) констатира финансови злоупотреби
- Г) урежда нормативната база в банковото дело

25. Използваната в текст 1 дума *депозити* е:

- А) термин от областта на екологията
- Б) езикова единица с експресивна натовареност
- В) синоним на израза *общо парично предлагане*
- Г) дума за означаване на парични влогове

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 1?

- А) Държавата подкрепя използването на алтернативни пари, тъй като има възможност да налага монопол върху паричните средства.
- Б) Парите служат за разплащане при получаването на някаква стока или услуга, както и за изплащане на различни дългове.
- В) Общото парично предлагане на една страна включва в себе си банкнотите, монетите и всички парични влогове в банките.
- Г) Върху лицевата страна на монетите обикновено се поставя някакво символно изображение, свързано с държавната власт.

27. В коя сфера на общуване се използва текст 2?

- А) в битовата сфера
- Б) в естетическата сфера
- В) в медийната сфера
- Г) в институционалната сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ се отнася до текст 2?

- А) Текстът изпълнява регулираща функция.
- Б) Текстът е еднозначен и недвусмислен.
- В) Текстът е изчерпателен и въздействащ.
- Г) Текстът е оформен стандартизирано.

29. В кой ред е посочено значението на използваната в текст 2 абревиатура *БНБ*?

- А) Българска национална банка
- Б) Балканска народна банка
- В) Българска народна банка
- Г) Белгийска народна банка

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текст 2?

- А) Наредбата цели нормативно да бъде уреден контролът върху наличните банкноти и монети.
- Б) Законово се установяват условията и редът за фалшифициране на български банкноти и монети.
- В) Необходимо е изрично устно съгласие за възпроизвеждане на български банкноти и монети.
- Г) Противозаконно е банките да извършват замяна на повредени български банкноти и монети.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете буквите САМО на онези ЧЕТИРИ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

- А) БНБ изготвя протокол след извършената от експертната оценка техническа експертиза за истинност на банкноти и монети.
- Б) Използването на банкноти в Европа става реалност едва десет века след първата им засвидетелствана употреба в Китай.
- В) Не се считат за умишлено повредени банкноти, които са повредени от нанесени бележки, цифри, черти от молив или писалка.
- Г) Негодните за обращение парични средства се отделят чрез машини за сортиране на банкноти и монети, наричани само „машини за сортиране“.
- Д) Монети са се секли от метал, докато за направата на банкноти са се използвали специален вид хартия или тъкани като лен и памук.
- Е) Българските банкноти, които са извадени от обращение, но все още са в срок на обмяна, се заменят от БНБ.
- Ж) Монетите имат по-дълъг живот на използване, защото са по-устойчиви на различни влияния от банкнотите.
- З) Преминаването към разплащане с банкноти в Европа увеличава международната търговия и затова банките създават първия валутен пазар.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е общото, за което се говори в двата текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 3-4 изречения формулирайте СОБСТВЕНА теза по една от посочените теми:

*Ролята на парите в нашия живот
Парите и държавата*

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текст 1.

35. За всяко празно място изберете най-уместната от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Пълноценното и разнообразно хранене ..... (А) на организма необходимите вещества, които му дават сили да се ..... (Б) с инфекциите. Ежедневният прием на плодове и зеленчуци доставя на тялото много витамини, минерали и антиоксиданти, които ..... (В) имунната защита. Много полезни са цитрусовите плодове, които ..... (Г) болестотворните микроорганизми.

- А) осигурява, отнема, определя
- Б) приспособи, представи, пребори
- В) удължават, усилват, убиват
- Г) унищожават, укрепват, усложняват

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

След напускането на главния редактор (Българско национално радио) обяви конкурс за заемане на (длъжност). Като предимство ще се отчита (опит) на кандидатите в други електронни медии.

Б) Местоимения

За (никой/ никого) не е тайна, че всичко това се случи миналата седмица.

Служителите, (чийто/ чиито) предишен ръководител беше повишен, бяха разпределени в другите отдели на фирмата.

Иван предложи заедно да пътуваме към морето с новата (му/си) кола.

По време на туристическата обиколка ще ни придружава едно младо момиче, защото в момента всички други екскурзоводи са заети и само (тя/то) ще може да бъде с нас през целия ден.

В) Учтивя форма

Госпожице, бихте ли ни (казал) дали сте (уведомен) за всички промоционални оферти в нашия магазин и дали бихте (препоръчал) нашите продукти на свои приятели?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

На съоръженията чрез които се доставя електроенергия, е задължително да се осигурява оптимален режим на експлоатация. Във връзка с това бе разпространено следното съобщение
Уважаеми клиенти предстои профилактика на съоръженията и се налага изключване на електрозахранването по райони. С графика на плановите прекъсвания, обхващащ две седмици може да се запознаете на нашата страница в интернет.

Прочетете откъса от разказа „Задушница” и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. Това е началото на разказа. В свитъка за свободните отговори С ЦИТАТИ от текста или СЪС СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера, които да подкрепят твърдението, че в цитирания откъс темата за страданието е доминираща.

Мъглив и влажен есенен ден е сподавил малкото селце. Ситен дъжд непрестанно ръми и рони последните жълти листа на оголелите тополи, които стърчат край старата черква, печални и тъжни като вдовици. Разградените стари гробища пред черквата са пълни с жени, които безразборно се шурат нагоре-надолу, печални и сериозни. Тоя ден е посветен на душите и всеки слива своята скръб в общата скръб за покойниците. Старите изкривени и зеленявали каменни кръстове са украсени с китки от сухи есенни цветя. По обезличените и буренявали гробове са сложени на пъстри месали хляб и колива.

Побелелият поп Серафим с кадилница в ръка бърза от гроб на гроб, чете молитви и поменици и сърдито се кара на жените. След него двамата му малки близнаци носят чувал, който бае Тодор клисарят усърдно пълни с порязаници.

Под схлупения сайвант на черквата са наредени учениците. Пред тях стои префуняла от студ учителка – тънка, дълга и суха мома – и сърдито кряска на немирниците.

Жените разнасят жито с писани божигробски лъжици и току викат:

– На – па кажете бог да прости!

Децата подсмърчат, протягат ръце едно през друго и едно през друго викат:

– Бог да прости! Бог да прости!

До зидовете на черквата, зад само капчуците, седят, клекнали като кошарища върху босите си крака, бедни сирачета, облечени в широки стари дрехи, простират ръце и с нажалени очи чакат подаяние. До тях гузно стои луд Христо и постоянно прибира скъсаните поли на широкото си палто, из което прозират посинелите му от студ меса.

По-нататък жално пее сляп просяк.

И над цялата тая печална картина, потънала във влажен и мъглив въздух, пропит с тънка миризма на восък и тамян, се носи неразбран и суетен шум, сред който ясно и монотонно се чува дебелият глас на свещеника.

39. В свитъка за свободните отговори с ЦИТАТИ от текста или със СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера от откъса за съпоставяне на образи със средствата на иронията.

40. Свържете името на героините с името на автора, от чиято литературна творба е всяка от тях. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Албена	Димитър Димов
Б) Христина	Йордан Йовков
	Елин Пелин
	Иван Вазов

Свържете името с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) Еньо	„Ралица”
Г) Иво	„Серафим”
	„Косачи”
	„На оня свят”

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Черна песен“	Христо Ботев
Е) „До моето първо либе“	Елисавета Багряна
	Димчо Дебелянов
	Пенчо Славейков

41. Прочетете откъса от романа „Под игото” на Иван Вазов и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема „От здравия разум до поетическото безумие“. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

В няколко дни бунтът биде отъпкан навсякъде.

Борбата се провали ужасно, тя се обърна на панически страх.

Революция и – капитулация.

Историята ни дава примери за въстания, еднакво нещастни и свети, но не така трагически безславни.

Априлското въстание беше недоносче, зачатото под упоението на най-пламенна любов и задушено от майка си в ужаса на раждането. То умря преди да поживее.

Това въстание нема даже история. Тъй биде кратковеко.

Златни надежди, вяра дълбока, сила гигантска и ентузиазъм — капитал от няколко страдалчески века, – всичко нахалост отиде в един миг!

Страшно пробуждане.

А колко мъченици! Колко жертви! Колко смърт и падения! Да, и малко героизъм! Но какъв героизъм!

Перушица – Сарагоса.

Но Перушица я не знае всемирната история...

Батак!

Само това име изхвъркна из борбата, из пожарите, из димовете, полетя над вселената и се увековечи в паметта на народите!

Батак! Това име и като собствено, и като нарицателно характеризира нашата революция.

Съдбата понякога прави тия каламбури.

В данния случай тя ни стана провидение: тя ни даде Батак, но тя бе създавала Александра II.

Ако това движение с нещастните си сетнини не бе довело Освободителната война, то неумолима присъда висеше над него: здравият разум щеше да го нарече безумство, народите – срам, историята – престъпление. Уви, защото тая стара куртизанка историята, и тя се кланя на успеха.

Поезията само би го простила и увенчала с лаври геройски – за хатъра на въодушевлението, което изкара кротките анадолски абаджии на средногорските височини – сублимни височини – с черешовите топове...

Едно поетическо безумие.

Защото младите народи, както и младите хора, са поети.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2012 г.

Ключ с верните отговори

Въпроси с избираем отговор

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Б	1
2.	А	1
3.	А	1
4.	А	1
5.	А	1
6.	А	1
7.	Г	1
8.	Г	1
9.	В	1
10.	А	1
11.	Б	1
12.	Г	1
13.	В	1
14.	Б	1
15.	Б	1
16.	А	1
17.	Г	1
18.	Б	1
19.	Г	1
20.	Б	1
21.	Б	1
22.	Г	1
23.	В	1
24.	Б	1
25.	Г	1
26.	А	1
27.	Г	1
28.	В	1
29.	В	1
30.	А	1

8 въпрос. Грешката наистина е в подточка Г, както е посочено от МОМН, където в изречението глаголет предпочитам се употребява с пряко допълнение, а глаголет вдъхновявам се изисква непряко допълнение, затова не могат да бъдат съчетани по този начин.

Въпроси със свободен отговор

Въпрос №	Верни отговори	Брой точки
31.	Б Д Е Ж	4 т.
32.	<i>парите / паричните средства / паричните знаци</i>	1 т.
33.	Теза	2 т.
34.	Текст	4 т.
35.	А) осигурява Б) пребори В) усилват Г) унищожават	4 т.
36.	А) Българското национално радио, длъжността, опитът Б) никого, чийто, му, то В) казали, уведомена, препоръчали	10 т.
37.	На съоръженията, чрез които се доставя електроенергия, е задължително да се осигурява оптимален режим на експлоатация. Във връзка с това бе разпространено следното съобщение: „Уважаеми клиенти, предстои профилактика на съоръженията и се налага изключване на електрозахранването по райони. С графика на плановите прекъсвания, обхващаш две седмици, може да се запознаете на нашата страница в интернет.“	5 т.
38.	Примерни отговори: „оголелите тополи, които стърчат край старата черква, печални и тъжни като вдовици” „жени, които безразборно щурат нагоре-надолу, печални и сериозни” „Тоя ден е посветен на душите и всеки слива своята скръб в общата скръб за покойниците.” „седят, клекнали като кошарица върху босите си крака, бедни сирачета, облечени в широки стари дрехи, простират ръце и с нажалени очи чакат подаяние” „гузно стои луд Христо и постоянно прибира скъсаните поли на широкото си палто, из което прозират посинелите му от студ меса” „жално пее сляп просяк” „печална картина, потънала във влажен и мъглив въздух, пропит с тънка миризма на восък и тамян” студ скръб бедност печал	2 т.
39.	Примерни отговори: „жени, които безразборно щурат нагоре-надолу” - „под схлупения сайвант на черквата са наредени учениците” „печални и сериозни” жени - „префуняла от студ учителка – тънка, дълга и суха мома”, която „сърдито кряска на немирниците” „малките близнаци” на попа с чувала порязаници - „бедните сирачета	2 т.

	с боси крака” печална картина – суетен шум бедни деца – алчният бае Годор	
40.	А) Йордан Йовков Б) Елин Пелин В) „Серафим“ Г) „Ралица“ Д) Димчо Дебелянов Е) Христо Ботев	6 т.
41.	Текст	30 т.